



HOLEKALENDEREN 2016



POSTKORT FRA HOLE



På dette postkortet fra rundt 1960 ser vi Inga Falch på Kleivstua, hennes sønn Svein og Arne Tjernsli på vei oppover med tønneheisen. Arne Tjernsli kjørte heisen i mange år.

Foto: Norman kunstforlag. Hole bildearkiv.

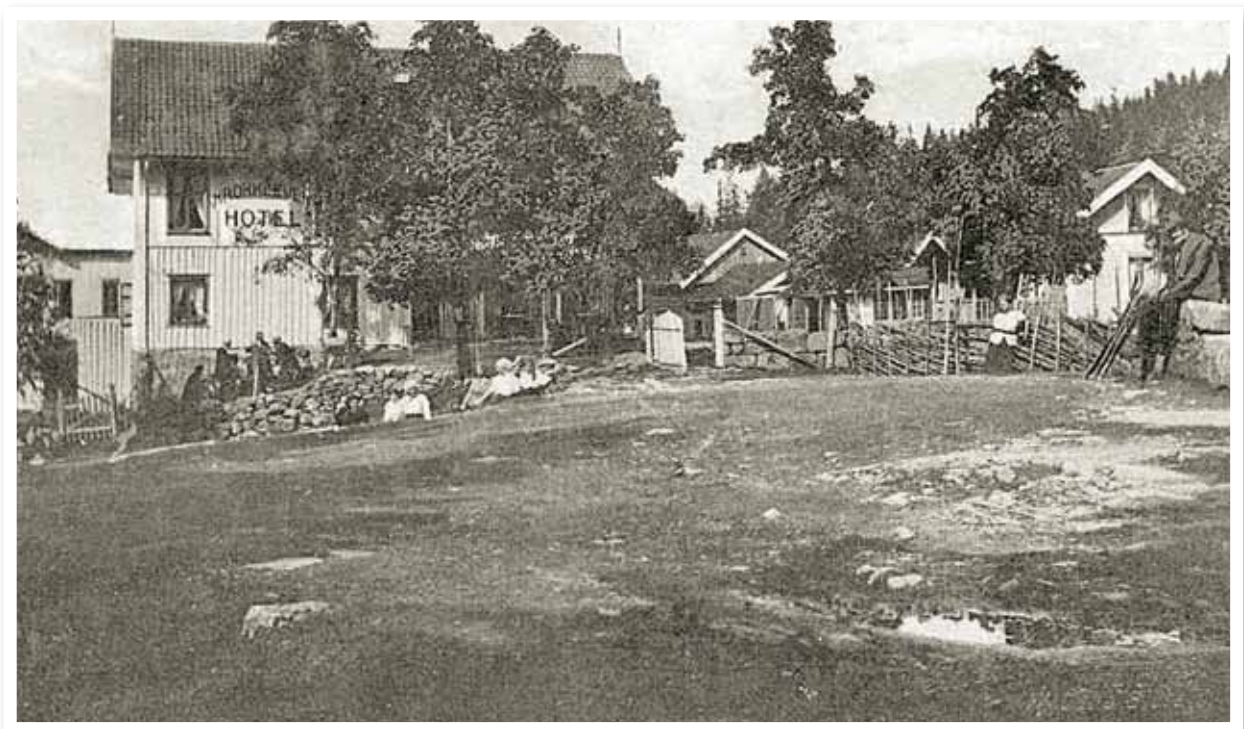
De første postkortene ble trykt i Norge i 1880-årene, men først rundt 1900 ble det vanlig med fotografiske motiver. På denne tiden skulle hvert lille tettsted ha sine egne postkort, og Hole var ikke noe unntak. Dermed kan vi gå tilbake til våre oldeforeldres tid, og se hvordan de ønsket at hjembygda skulle framstå når de skrev til slekt og venner. Med alle sine detaljer formidler de gamle postkortene kulturhistorie på en spennende måte.

I årets kalender har vi valgt å vise en del postkort fra Hole, de fleste fra de første tiårene av forrige århundre, men også et par fra 1950-tallet i flotte farger. Man skal ikke være spesielt gammel for å ha kjørt med taubanen i Krokkleiva, som ble åpnet i 1948, omgjort til tønneheis i 1958 og nedlagt i 1978, altså etter tretti års drift. På det meste skal tønneheisen ha fraktet rundt 80 000 passasjerer i året.

De historiske detaljene i kalenderen baserer seg i stor grad på bygdebøkene for Hole og i Margit Harssons bøker om Stein og Halvdanshaugen.

UTGITT AV HOLE HISTORIELAG

KLEIVSTUA, CA 1910



Gamle bergenske kongevei gikk over Krokskogen og ned det vi i dag kaller Nordkleiva. Peder Anker bygde i 1805 en ny vei fra Jonsrud i Lommedalen via Krokkleiva til Sundvollen, og denne har vært omtalt som Norges første turistvei.

Allerede i 1807 satte Paul Nilsen Løken i Hole opp ei stue ved toppen av kleiva, og i 1822 fikk han bevilling til å drive gjestgiveri her. Han begynte umiddelbart å utvide stedet, og deler av den gamle bygningen er fortsatt den eldste delen av dagens hotellkompleks.

I 1850-årene var det to overnattingssteder her, og eierne hadde et svært dårlig forhold til hverandre så lenge dette varte. Den ene verten skal ha kastet stein på den andres gjester. På denne tiden ble den nye veien over Sollihøgda åpnet, og trafikken over skogen ble betydelig mindre.

I 1872 overtok Hans Jensen Berg gjestgiveriet, og hans slekt satt med Kleivstua helt til 1996. Kleivstua framstår i dag som et moderne kurs- og konferansehotell, der de gamle bygningene glir fint inn i helheten.

Januar

2016

Uke	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lørdag	Søndag
53					1	☾ 2	3
1	4	5	6	7	8	9	● 10
2	11	12	13	14	15	16	☾ 17
3	18	19	20	21	22	23	○ 24
4	25	26	27	28	29	30	31

1.: 1. nyttårsdag

KROKKLEIVA, CA 1910



Også tegnede postkort ble i stor grad tatt i bruk.

Krokkleiva var i sin tid Ringerikes åpne dør mot verden. I første halvdel av 1800-tallet var kleiva en av våre største turistattraksjoner som tiltrakk seg mange malere, men noen hadde vært enda tidligere ute. Allerede i 1788 var kleiva blitt foreviget av den kjente danske landskapsmaleren Erik Pauelsen.

Også mange diktere har latt seg imponere av Krokkleiva. Henrik Wergeland omtalte *Klevens svimlende Portal* i lyriske tonelag. Dansken Adam Oehlenschläger var så betatt at han for en gangs skyld ikke fant ord, men måtte påberope seg kunstnerisk hjelp fra maleren J. C. Dahl, som hadde vært her noen år tidligere:

Mon da du end Krogkleven saae?
 Nei! beed din Dahl og lad ham
 male,
 Hvad magter ingen Digters Tale,
 Den kongelige Klippevraa.

I 1820-årene ser vi at kjente kunstners prospekter og trykk med motiv fra Krokkleiva stadig ble avertert for salg i norske aviser. Kleiva hadde da også en helt spesiell betydning her i østlandsområdet. I avisen *Den Constitutionelle* kunne man i 1843 lese at å komme til Christiania uten å se Krokkleiva var det samme som å være i Roma uten å se Peterskirken.

Februar

2016

Uke	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lørdag	Søndag
5	☉ 1	2	3	4	5	6	7
6	● 8	9	10	11	12	13	14
7	☉ 15	16	17	18	19	20	21
8	○ 22	23	24	25	26	27	28
9	29						

SKARET, CA 1910



På midten av 1800-tallet hadde den gamle bergenske kongevei over Krokskogen utspilt sin rolle. I 1853 sto veien fra Svangstrand til Skaret ferdig, og det ble også vedtatt å bygge vei over Sollihøgda. Denne ble påbegynt i 1854 for statlige midler med 3-400 arbeidere, og en rekke straffanger var utkalt for å gjøre veien ferdig så raskt som mulig. Anlegget ble ferdigstilt i 1858, og samme år ble det anlagt skystasjon på Homledal, der det var hotell drift fram til 1917.

Husmannsplassen Skaret lå i krysset mellom de to nyanlagte veiene, og her sto det to gamle furuer som ble kalt Per og Pål etter to av sønnene på plassen.

Med den nye veien fikk Ringerike en ny severdighet med utsyn fra Skaret over Ringerike og Holsfjorden. Mange turister har siden den gang kommet med hesteskys denne veien, og uttrykt sin begeistring over den flotte utsikten.

Mars

2016

Uke	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lørdag	Søndag
9		1 ☉	2	3	4	5	6
10	7	8 ●	9	10	11	12	13
11	14 ☉	15	16	17	18	19	20
12	21	22 ○	23	24	25	26	27
13	28	29	30 ●	31			

20.: Vårjevndøgn 20.: Palmesøndag 24.: Skjærtorsdag 25.: Langfredag 27.: Sommertid begynner 28.: 2. påskedag

SOLLIHØGDA HOTEL, CA 1920



Veien over Sollihøgda ble etter hvert temmelig trafikkert, og det måtte opprettes hvileplasser for hestene. Det oppsto snart behov for et godt overnattingssted. Fredrik Vilhelm Selmer fra Vestern i Haug bygde i 1892 Sollihøgda Hotel, og da han døde ni år senere ble hotellet drevet av enken Sofie og sønnen Thorleif Vibe Selmer. Hotellet var et utmerket utgangspunkt for friluftsliv og skiturer, og eierne visste å legge vekt på dette.

I 1917 ble hotellet solgt til skipsreder Thomas Fearnley, som leide det bort i en femårsperiode. Hotellet gikk så på rundgang noen år før det i 1929 ble overtatt av et aksjeselskap, A/S Sollihøgda Hotell.

Hotellet ble senere overtatt av Olav Thon, som utførte større restaureringsarbeider her. Det var i drift til midt i 1990-årene.

April

2016

Uke	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lørdag	Søndag
13					1	2	3
14	4	5	6	● 7	8	9	10
15	11	12	13	● 14	15	16	17
16	18	19	20	21	○ 22	23	24
17	25	26	27	28	29	● 30	

KONGENS UTSIKT, CA 1900



Postkortene ble ofte fargelagt for å gjøre dem mer attraktive.

ristnæringen på Ringerike. «The King's View» er allerede i 1838 nevnt i en engelsk beskrivelse.

Vi gir ordet til P. Chr. Asbjørnsen, slik han beskrev utsikten i 1848:

Fra dette Sted er Udsigten overordentlig vidtstrakt. Man nærmer sig den ad en Sti igjennem Skoven, og staaer, naar man kommer ud mellem Granerne, pludselig paa Stupet af Aasen, 1400 Fod over Vandfladen. I svindlende Dyb udbreder sig et uendeligt Panorama: De trende Fjordes blinkende Speilflader funkler i Forgrunden og beskyller det udtungede, bugtede Lands lov krandsede Odder og flöielsgrønne Marker. Hist over Fladen ligger Gaarde ved Gaarde, store, velbyggede, omgivne af Enge, Hauger og gyldne Ågre, og midt iblandt dem staaer den hvide Kirke med Taarn og Spiir. Mörke Skovsletter og granklædte Höider danne Skyggerne i Landskabet. Omkring det taarner sig Aaser over Aaser, Bjerger over Bjerger; de hæve sig höiere og höiere i mørkeblaae, violette og blaalige Luftslør med sølvskimrende Border af Sne og Iis, indtil de synes at flyde sammen med Horizonten.

Fra Kongens utsikt har man et storslagent syn utover Ringerike med Steinsfjorden og Tyrifjorden - og i godt vær ser man også Gaustatoppen. Knappt noe sted i det sørøstlige Norge kan by på et slikt utsyn.

Familien Fougner på Stein anla rundt 1830 et utsiktspunkt sørvest for Kleivstua med treplattform og rekkverk. Kong Karl Johan skal i 1832 ha vært på besøk her, men dette er temmelig usikkert.

Kongens utsikt spilte en stor rolle i den tidligste turistnæringen på Ringerike.

Mai

2016

Uke	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lørdag	Søndag
17							1
18	2	3	4	5	● 6	7	8
19	9	10	11	12	● 13	14	15
20	16	17	18	19	20	○ 21	22
21	23	24	25	26	27	28	● 29
22	30	31					

1.: Off. høytidsdag 5.: Kristi himmelfartsdag 15.: 1. pinsedag 16.: 2. pinsedag 17.: Grunnlovsdag

STEIN GÅRD, CA 1915



Det er noe eget med Stein, den største gården på Ringerike, som trolig skriver seg fra før Kristi fødsel. Gården skal ha vært kongsgård fra tidlig på 800-tallet. Etter at Halvdan Svarte druknet i Randsfjorden, ble hans legeme fraktet til Stein og hauglagt der. Dette framgår av Ågrip, den eldste norske kongesagaen som er nedtegnet i 1190-årene, og som følgelig er 30-40 år eldre enn Heimskringla. Da haugen ble gravd ut for noen år siden, ble det hevdet at den var fra år 450 etter Kristi fødsel. Senere er det framkommet at dette var en feildatering, og at graven mest sannsynlig var en vikingtidsgrav - og følgelig likevel kunne være Halvdans siste hvilested.

På Stein ligger også ruinene av en middelalderkirke, som utgjorde et eget kirkesogn under Hole kirke. Gården var trolig sete for kongens lendmenn og årmenn fram til 1300-tallet, da Mariakirken ble eier og gården ble delt i to. Mot slutten av 1600-tallet ble Stein fogdegård, og da fogden Lars Tønder rundt 1690 flyttet hit, ble gården igjen ett bruk.

Gården ble delt igjen i 1822. Det var Gabriel Fougner, senere sorenskriver på Ringerike, som i 1826 reiste den staselige gårdsbygningen på hovedbruket. På samme tid plantet han poppelallé ned mot hovedveien og anla terrassehage mot vest. I 1874 ble gården samlet nok en gang.

Juni

2016

Uke	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lørdag	Søndag
22			1	2	3	4	● 5
23	6	7	8	9	10	11	☉ 12
24	13	14	15	16	17	18	19
25	○ 20	21	22	23	24	25	26
26	☾ 27	28	29	30			

KROKSUND, CA 1900



Krokksund. Trolig Vestre Øverjordet og Brattbakk i bakgrunnen.

Krokksund var fra gammelt av et sundsted på vestsiden av sundet mellom Steinsfjorden og Tyrifjorden, der reisende fikk båtskyss.

De eldste sundmennesenes navn er aldri nedskrevet, og de er for lengst gått inn i glemselen. Først i 1619 hører vi om Rasmus Persen som bygget ferjeplassen Krokksund, og som sundmann slapp han å betale skatter til kongen. Marte Krokksund drev båtskyss noen år senere, og hun var beryktet for å ligge i ledtog med røvere, tyver, landløpere og skjelmer, som det ble sagt den gangen. Hun hadde for vane å skjelle ut reisende som ikke ville gi henne dobbelt ferjetakst, og i 1648 ble hun innklaget for selveste stattholderen.

Reisende folk trenger gjerne en tår for tørsten, og folk i bygda så raskt muligheten til å tjene en ekstraskilling. Allerede på midten av 1600-tallet hører vi at det lå et vertshus her.

I 1806 ble det igangsatt arbeid med å bygge bru over Krokksund, men dette måtte snart innstilles på grunn av krigen med Sverige. Etter 1814 ble det bygd fyllinger her, og mellom disse ble det lagt ei flytebru av tømmer. I 1850-årene ble steinbrua vi kjenner i dag bygd over sundet.

Juli

2016

Uke	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lørdag	Søndag
26					1	2	3
27	● 4	5	6	7	8	9	10
28	11	● 12	13	14	15	16	17
29	18	19	○ 20	21	22	23	24
30	25	26	● 27	28	29	30	31

BRYGGA I SUNDVOLLEN, CA 1905



Dampbåt ved brygga i Sundvollen.

Den gamle ferdselsveien over Krokskogen gikk ned til Sundvollen, men sundmannen holdt til i Kroksund. På sin ferd høsten 1594 kom Oslobispen Jens Nilssøn ned fra skogen, og da var det trolig ganske øde her.

Sundvollen ble sent bebygd, og var i første halvdel av 1600-tallet slåtteland og beitemark for ødegården Kroksund. I 1652 ble Sundvollen skyldsatt for første gang, men var bare en mindre plass. På midten av 1700-tallet fikk stedet sterkere preg av bondegård.

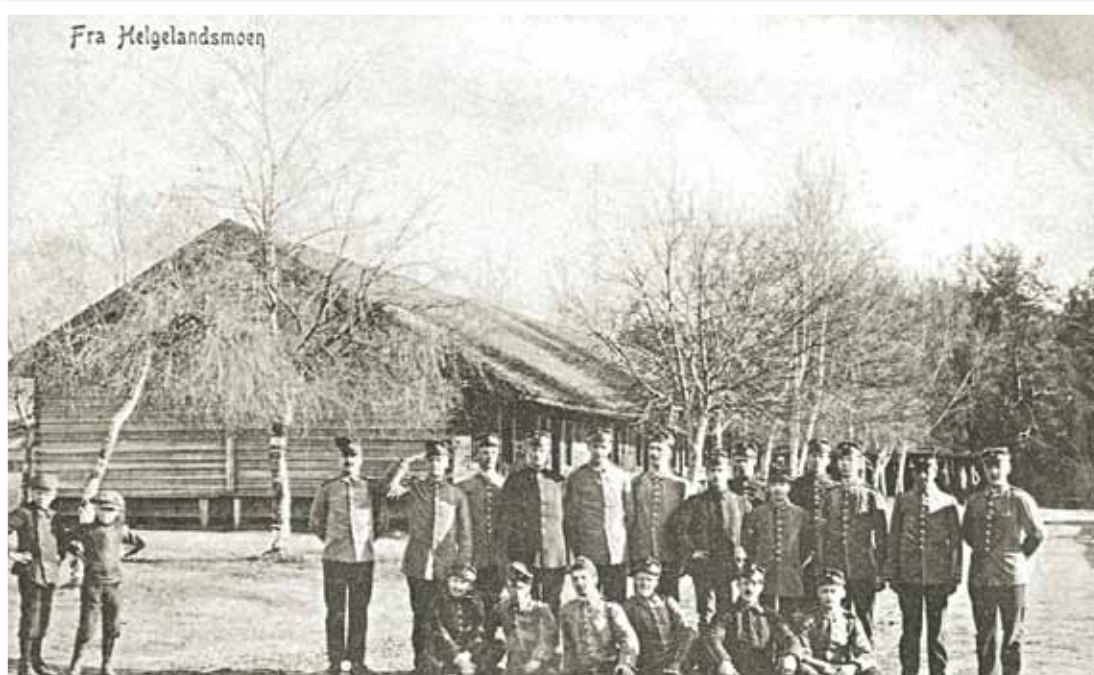
I dag forbinder vi Sundvollen først og fremst med moderne hotelldrift. I 1811 kom dette i ordnede former da Ole Blyberg fikk bevilling til å drive gjestgiveri, og sønnen Johan Blyberg la i 1860- og 1870-årene til en sidefløy og en veranda i sveitserstil. Og siden den gang har Sundvolden Hotel som kjent bare vokst seg større og større.

August

2016

Uke	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lørdag	Søndag
31	1	● 2	3	4	5	6	7
32	8	9	● 10	11	12	13	14
33	15	16	17	○ 18	19	20	21
34	22	23	24	● 25	26	27	28
35	29	30	31				

SOLDATER VED HELGELANDSMOEN, CA 1905



I 1867 ble det anlagt militærleir på Helgelandsmoen, og folket på husmannsplassen Østre Sløga måtte vike plass for unge menn i stilige uniformer og blankpussede våpen. Her fikk både Hallingdals og Valdres musketerkorps boltre seg. De første rekruttene kom i 1868 til leiren, som snart ble for liten og måtte utvides betraktelig. I 1888 leide Helgeland gård bort området Engene, og militæretaten disponerte nå hele arealet ut mot Storelva. Husmannsplassene Nettopp, Midtimelom og Søndre Kjernet måtte derfor rives.

Det var ikke bare skarpe skudd som gjaldt på Helgelandsmoen - fra første stund ble det arrangert dansekvelder her. En holeværing skrev i 1871 til Aftenposten at de lokale damene møtte fram i sine beste klær for å få en svingom, og han sukket bittert over at det smukke kjønn åpenbart foretrakk de uniformerte framfor bygdas egne sønner. Året før var danseplassen blitt rasert av fulle valdriser, men det er noe uklart om dette var soldater eller sivile.

I 1905 var krigen nær ved å bryte ut. Både Hallingdal linjebataljon og Valdres linjebataljon var mobilisert, men ble værende på Helgelandsmoen da det under forhandlingene i Karlstad ble inngått en avtale om ikke å sende flere tropper til svenskegrensen.

I 2004 ble Helgelandsmoen nedlagt som militært øvelsesområde.

September

2016

Uke	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lørdag	Søndag
35				● 1	2	3	4
36	5	6	7	8	● 9	10	11
37	12	13	14	15	○ 16	17	18
38	19	20	21	22	● 23	24	25
39	26	27	28	29	30		

FJULSRUDKLEIVA, CA 1910



Jørgen Vefsrud, den første eieren av Fjulsrudkleiva, står til høyre på bildet. De to kvinnene til venstre er Lise Gulbrandsdatter Vefsrud, hans mor, og Randine, hans kone.

Den tidligere husmannsplassen Fjulsrudkleiva ligger ved Osloveien, et par hundre meter nord for Sollihøgda. Det går en bratt sti oppover fra Fjulsrud, som passerer plassen og går videre langs kleiva nordover. Fjulsrudkleiva skal opprinnelig ha vært en finne plass, men først i 1820-årene kommer en person hit som vi kjenner navnet på, Anders Hansen. På denne tiden var finneblodet på Krokskogen kraftig utblandet, og Anders var da også husmannssønn fra Sønsterud.

Jørgen Gulbrandsen Vefsrud i Sylling kjøpte plassen i 1908 for 1800 kroner. Sammen med kona Randine drev han landhandel noen år her, og senere kafé. Det var neppe noe impuls kjøp fra Jørgens side. Hans foreldre, Gulbrand Olsen og Lise Gulbrandsdatter, skal ha bodd i Fjulsrudkleiva før de ble forpaktere på Vefsrud.

Oktober

2016

Uke	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lørdag	Søndag
39						1	2
40	3	4	5	6	7	8	9
41	10	11	12	13	14	15	16
42	17	18	19	20	21	22	23
43	24	25	26	27	28	29	30
44	31						

BØSNSNES KIRKE OG BØSNSNES-GÅRDENE, CA 1950



Bønsnes kirke og Bønsnes-gårdene. I bakgrunnen ser vi tre Svarstad-gårder, fra venstre: Fjell-Svarstad, Rovelstad-Svarstad og Skuterud-Svarstad.

Da Oslobispen Jens Nilssøn i 1594 besøkte Bønsnes, ble han fortalt at Olav den hellige var født her, men han stilte seg åpenbart skeptisk til denne opplysningen. Det har vært diskutert hvor gammel Bønsnes kirke egentlig er, men den skal være bygd i siste halvdel av 1200-tallet. Mot slutten av middelalderen satte forfallet inn, men rundt 1680 begynte man igjen å bygge opp kirken.

Med sin beliggenhet er Bønsnes kirke det naturlige midtpunktet for denne delen av bygda, der den ligger sammen med Bønsnes-gårdene. Allerede på 1400-tallet var Bønsnes delt i to gårder, som fra midten av 1600-tallet ble kalt Store og Lille Bønsnes.

Den i våre dager så kjente ringerikserten har sin opprinnelse på Bønsnes. Kandidat Peter Nicolai Leegaard drev ett av brukene her fra slutten av 1850-årene, og skal ha vært den første til å dyrke de grønne ertene.

November

2016

Uke	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lørdag	Søndag
44		1	2	3	4	5	6
45	☾ 7	8	9	10	11	12	13
46	○ 14	15	16	17	18	19	20
47	☾ 21	22	23	24	25	26	27
48	28	● 29	30				

HOLE MEIERI, CA 1930



Postkortet må tidligst være fra 1928, da det er teksten Hole Samvirkelag.

Hole meieri ble i mars 1871 stiftet som aksjeselskap av bønder fra Hole, og i desember samme år sto bygningene ferdig i Svensrud. Anders Viksengen fraktet melk med hest i mange år, og i 1902 fikk han betalt for hver kilo han kjørte: til Hønefoss ½ øre, Sandvika 1 øre og Kristiania og Drammen 1 ½ øre. Alle i bygda kjente Anders Viksengen.

Et drama utspilte seg i 1882 på meieriet. Bestyreren hadde innledet et forhold med en ung meierske fra Toten, som ble gravid og fødte et barn inne på sitt eget rom. Etter fødselen kvalte hun barnet i fortvilelse, da bestyreren ikke ville ta ansvar. Bygdefolket tok jentas parti, noe som slett ikke var noen selvfølge på denne tiden. Bestyreren ble frosset ut, måtte forlate meieriet, og bodde ugift på sin mors gård resten av livet. Denne saken kan man lese om i rettsprotokollene for Ringerike sorenskriveri - ekstraretsprotokoll 18 ligger ute på Internett.

I 1922 ble meieriet omgjort til andelslag. Bare noen få år senere gikk det inn i en sammenslutning på Hønefoss som fikk navnet Ringerikes meieri, og lokalene ble overtatt av det nyetablerte Hole samvirkelag. Samvirkelaget drev butikk her fra mai 1928 til mai 1988, altså i nøyaktig seksti år.

Desember

2016

Uke	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lørdag	Søndag
48				1	2	3	4
49	5	6	● 7	8	9	10	11
50	12	13	○ 14	15	16	17	18
51	19	20	● 21	22	23	24	25
52	26	27	28	● 29	30	31	

21.: Vintersolverv 25.: 1. juledag 26.: 2. juledag

HOLE HISTORIELAG

ble stiftet 18. april 1995. Lagets formål er å fremme interesse for lokalhistorie i Hole kommune, idet kunnskap om eget nærmiljø skaper følelse av tilhørighet og dermed større trivsel. Laget arrangerer møter og turer og arbeider for lokalhistorisk aktivitet, og har i dag rundt 220 medlemmer. Medlemsmøter med aktuelle foredrag eller rusleturer holdes vanligvis siste onsdag i hver måned.

Lagets viktigste prosjekter har de siste årene vært:

1. Gjenoppbygging av Røysehuset på Sundvollstranda. Bygningen, som er et gammelt tømmerhus, har stått på Søndre Fjell, Røyse, og representerer et typisk våningshus i Hole tidlig på 1800-tallet. Huset ble innviet i mai 2013 og brukes som møte- og forsamlingslokale. Historielaget har fått mange fine gaver som møbler, bilder og annet inventar til Røysehuset.



Røysehuset. Foto: Bjørn Geirr Harsson, 2009.

2. Drift og vedlikehold av stórhus, fjøs med stall og ystebu på den gamle setra Retthella, Krokskogen. Laget har leiekontrakt med eierne av setra. Hver siste søndag i juni arrangeres Retthelladagen med servering av seterkost, kunstnerisk underholdning og foredrag.



Retthellsetra på Retthelladagen. Foto: Bjørn Geirr Harsson, 2005.

3. Utgivelse og salg av den årlige Holekalenderen.

4. Jørgen Moe-samlingen i Hole bibliotek. Formålet er å bygge opp en fullstendig samling med tekster av og om Jørgen Moe.

5. Laget har også satt opp en minnetavle over trefningen i 1716 med Karl 12.'s soldater i Tavleskaret i Nordkleiva, ikke langt fra Kleivstua på Krokskogen. Her falt 28 svensker og 3 nordmenn. Hver 17. mai holdes en minnesammenkomst her tidlig om morgenen.

Støtt kulturarbeidet i Hole.

Bli medlem i

Hole historielag

Årskontingent kr. 150 kan sendes til postgiro: 2280.2354049.
Postboks 109, 3529 Røyse

Hole historielag har tidligere gitt ut følgende kalendre:

1997: Gamle setre på Krokskogen
1998: Funn fra fortiden
1999: Gamle skoler og skoleklasser i Hole
2000: Hole gjennom 1000 år
2001: Kvinneliv i Hole
2002: Menn og yrker i eldre tid
2003: Båttrafikk på Tyrifjorden
2004: Fiske i Steinsfjorden
2005: Hole i 1905
2006: Til villmarken går min lengsel
2007: Eventyrgården Mo
2008: Gamle butikker i Hole
2009: Gamle gårdstun inspirerer kunstnere
2010: Leiker og rampestreker i gamle dager
2011: Kvinneforeninger i Hole
2012: I Krokkleiva
2013: Jørgen Moe 1813 - 2013
2014: Hole i 1814
2015: Husmannsfolk i Hole

Ansvarlig kalendermaker har vært
Sten Høyendahl med god hjelp av Margit Harsson.

Produksjon: Kolltopp Forlag